

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ПОДАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

ABOUT FEATURES OF ELECTRONIC REPORTS FORMATION AND REPORTING IN UKRAINE

УДК 657.37:004.91

Городиський М.П.

к.е.н., доцент
Житомирський державний
технологічний університет

Грабчук І.Л.

к.е.н., доцент
Житомирський державний
технологічний університет

Рабощук А.О.

магістрант
Житомирський державний
технологічний університет

У статті розкрито хронологічну послідовність запровадження електронного звітування в Україні. Аналізуючи, систематизуючи наукові праці вчених, враховуючи наявну практику, було узагальнено переваги та перешкоди на шляху впровадження електронної звітності в Україні.

Ключові слова: звітність, електронна звітність, комп'ютеризація обліку, електронний документообіг, бухгалтерський облік.

В статье раскрыто хронологическую последовательность введения электронной отчетности в Украине. Анализируя, систематизируя научные труды ученых, а также учитывая имеющуюся практику, обобщены преимущества и препятствия на

пути внедрения электронной отчетности в Украине.

Ключевые слова: электронная отчетность, отчетность, компьютеризация учета, электронный документооборот, бухгалтерский учет.

The purpose of the paper is to determine the stages of implementation of electronic reporting in Ukraine, to substantiate the main advantages and obstacles of the implementation of this process. Analysing, systematising scientific works of scientists, taking into account the existing practice, the advantages and disadvantages of introducing electronic reporting in Ukraine are generalised.

Key words: reports, electronic reports, computerisation of accounting, electronic document flow, accounting.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційних технологій призводить до суттєвих змін у роботі бухгалтера – від способу узагальнення даних до режиму його праці. А все тому, що використання сучасних програмних продуктів, новітньої техніки дозволяє зекономити час на виконання стандартних операцій.

Технічні зміни найбільш вплинули на такий елемент методу бухгалтерського обліку, як звітність. У повсякденній діяльності бухгалтера міцно закріпилося поняття «електронний звіт», проте, його використання на практиці (насамперед, у зв'язку з наявністю відмінностей у нормативно-правових актах) продовжується здійснюватися зі значними труднощами. У той же час звітність в електронній формі, будучи елементом комп'ютеризації обліку, полегшує та пришвидшує облікові процеси на підприємстві, а тому дослідження в області такої форми звітності є актуальними та вагомими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню у сфері комп'ютеризації обліку, інформаційних бухгалтерських системах присвячені праці таких вчених і науковців, як: С.В. Івахненко, В.П. Завгородний, С.А. Гаркуша, А.П. Дикий, Ю.Д. Довгаль, С.М. Деньга, К.С. Жадько, Н.М. Лисенко, О.В. Мінаков, Л.А. Попкова, А.О. Ніколашин, О.Г. Додонов, О.М. Барановський та інші. Дослідженням саме електронної звітності займаються С.В. Івахненко, А.І. Сердюк, І.О. Карлова, О.І. Поліщук.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд основних етапів розвитку електронної звітності, що дозволить визначити найбільш проблемні питання, які супроводжують даний процес.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Комп'ютеризація бухгалтерського обліку є ваго-

мим і невід'ємним процесом сучасності, що включає в себе і застосування електронної звітності.

Звітність є підсумковим елементом діяльності підприємства, який відображає основну інформацію про діяльність суб'єкта господарювання, його стан та можливості. Звітність складається та подається для чіткого уявлення про те, що відбувається на підприємстві, аби прийняти відповідне управлінське рішення.

За змістом бухгалтерська звітність поділяється на фінансову (містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за певний період); управлінську (містить поточні дані фінансового та нефінансового характеру щодо діяльності підприємства; складається на вимогу управлінського персоналу на певну дату чи за період); податкову (подається платниками податків до органів Державної фіскальної служби і на підставі якої здійснюються нарахування та/або сплата податку, збору (обов'язкового платежу); статистичну (формується на підставі даних бухгалтерського обліку для розрахунку статистичних показників щодо економічних, соціальних, демографічних, екологічних явищ та процесів, які відбуваються в країні, її регіонах та галузях економіки для забезпечення цією інформацією держави та суспільства).

Кожен з наведених видів звітності може електронну форму. Проте, чіткого поняття «електронна звітність» або «електронний звіт» немає. Відповідно до Інструкції з підготовки і подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку Державної податкової адміністрації України є податковий документ в електронному вигляді – податкова звітність, реєстри отриманих та виданих податкових наклад-

них з податку на додану вартість та інші звітні податкові документи, інформація в яких зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [7]. Одночасно згідно із Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» «електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа» [2].

Таким чином, електронний звіт – це звіт, що складається в електронній формі відповідними суб'єктами у спеціальному програмному забезпеченні, інформація в якому фіксується у вигляді електронних даних із обов'язковими реквізитами та засвідчується необхідними цифровими підписами. Це одночасно і форма, і спосіб подачі будь-якої звітності.

До 2003 року в Україні звітність подавалася у паперовому вигляді. Скласти її можна і за допомогою бухгалтерського або неспеціалізованого програмного забезпечення, але прийняття відбувалося тільки у паперовому форматі. Подача звітності здійснювалася або вручну за місцем реєстрації платника податків, або поштою. Проте, 22.05.2003 р. були прийнято два основні закони, що офіційно зафіксували впровадження використання електронних документів, у тому числі електронних звітів, – Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [2] та Закон України «Про електронний цифровий підпис» [1]. Загалом з 2003 року відбувалося подальше впровадження електронної звітності, основні дати даного процесу відображено на рис. 1.

На теперішній, 2017, рік електронну звітність можна подавати до Державної фіскальної служби України; Пенсійного фонду України; Державної служби статистики України (Держкомстат); Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (ФСС з ТВП); Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (ФСС) та інші органи.

Процес створення та подачі електронної звітності передбачає використання спеціального бухгалтерського програмного забезпечення зі звітності (далі БПЗзз). За допомогою БПЗзз, в якому знаходяться законодавчо затверджені типові форми звітів, бухгалтер створює та заповнює відповідний звіт в електронному форматі. Формати звітності у електронній формі встановлено Наказом Міністерства доходів і зборів України від 29.11.2013 р. № 729 «Про затвердження Формату (стандарту) електронного документа звітності суб'єктів господарювання та Опису довідників, що публікуються з Форматом (стандартом) електронного документа звітності суб'єктів господарювання» [8], згідно якого основним форматом електронної звітності є XML, що має розширення.xml. У деяких випадках використовується ще один формат – Adobe Portable Document Format (PDF), за допомогою якого відбувається розробка електронних форм звітності та кодування їх полів у документах.

Проте, у вітчизняній та міжнародній практиці використовуються й інші електронні формати, хоча не всі вони розроблялися і призначалися для фінансової звітності. Основним напрямом розвитку стандартизації електронного документообігу

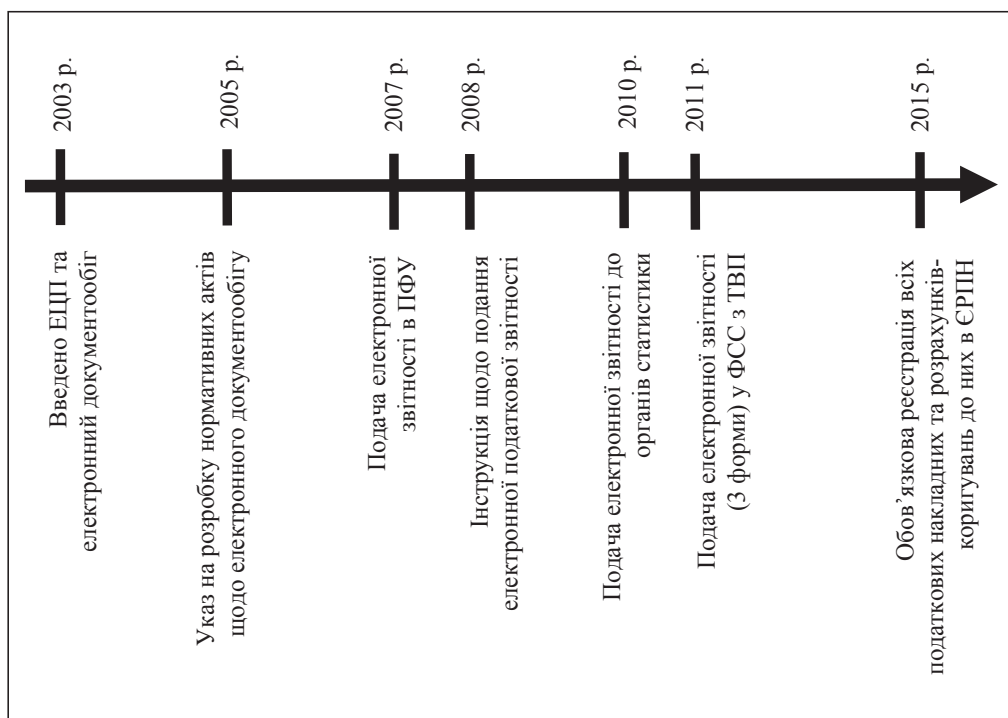

Рис. 1. Хронологія запровадження електронної звітності в Україні

є впровадження уніфікованого формату обміну звітними даними в розрізі можливих сфер застосування [6, с. 123].

С.В. Івахненко [3; 4] та А.І. Сердюк [9] розглядають можливість вдосконалення електронної звітності не тільки, орієнтуючись на державні органи, але і на платників податків, які звітуються. Івахненко С.В. зауважує, що, якщо буде функ-

ціонувати належно організована система фінансового електронного звітування, то це спростить механізм аналізу та контролю такої фінансової звітності. Також науковцями виокремлено фактори, що сповільнюють процес впровадження електронного звітування (рис. 2).

Карлова І.О. та Поліщук О.І. [5] зазначають, що державні органи вказують на зручність електро-

Рис. 2. Фактори, що гальмують впровадження електронного звітування в Україні [3; 9]

Таблиця 1

Переваги та перешкоди впровадження електронної звітності

Переваги	Перешкоди
1) Економія часу; 2) Економія коштів на бланки; 3) Автоматична арифметична та формальна перевірка; 4) Автоматичне завантаження нових форм звітності; 5) Повідомлення про заборгованість перед бюджетом; 6) Підтвердження доставки та прийняття звітів; 7) Конфіденційність інформації; 8) Простота використання; 9) Подача звітності з будь-якого місця, за наявності БПЗзЗ, ЕЦП та Інтернету; 10) Одночасне подання звітності до декількох органів; 11) Зниження впливу людського фактору (зниження корумпованості процесу подачі та прийняття звітності); 12) Зникнення необхідності дублювання на папері; 13) Оперативність обробки в контролюючому органі та швидкість прийняття звітів; 14) Поява електронного адміністрування, що базується на електронному документообігу (отримання витягів на електронні запити, довідок через Інтернет); 15) Забезпечення збереження інформації (дублювання звітів на зовнішніх носіях); 16) Можливість декілька разів перевідправки звітів при виявленні помилки швидко та оперативно; 17) Можливість трансформувати інформацію зі звіту в інший звіт через функцію прив'язки документів.	1) Збої систем, серверів; 2) Додаткові грошові витрати; 3) Необхідність підвищення фахового рівня спеціалістів; 4) Недосконалість БПЗзЗ, його збої та несправності; 5) Втрата діалогу інспектор-платник щодо помилок; 6) Постійне оновлення БПЗзЗ; 7) Необхідність доступу до Інтернету; 8) Соціально-психологічні фактори; 9) Платність БПЗзЗ та ЕЦП; 10) В деяких БПЗзЗ невчасне оновлення форм звітності; 11) Складність системи подачі звітів до деяких органів, зокрема, ПФУ, що часто тільки заплутує бухгалтера; 12) Низький рівень нагальної технічної підтримки та консультаційних центрів розробників БПЗзЗ; 13) Незрозумілість деяких квитанцій до звітів (бухгалтер не розуміє де зробив помилку, а тому не може її виправити); 14) Недосконалість законодавства не тільки в частині електронної звітності, але й в адмініструванні податків та звітів (постійні прийняття і відміни форм звітності).

ного звітування, проте, не враховують проблеми, які можуть виникнути під час подання звітів та очевидні їх фінансові наслідки. Для їх усунення на законодавчому рівні в Україні вже прийняті: Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах», Закон України «Про захист персональних даних», Закон України «Про державну таємницю», Закон України «Про основи національної безпеки України», Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту населення та інформаційного простору від негативного впливу» та інші.

Базуючись на основних дослідження науковців у сфері електронного звітування та враховуючи практичний аспект даного питання, узагальнено основні переваги та перешкоду на шляху впровадження електронної звітності в Україні (таблиця 1).

Отже, питання, що стосуються електронної звітності, її впровадження, формування, подачі, нормативно-правового регулювання є досить актуальними. Найбільше уваги науковці приділяють особливостям податкової електронної звітності, оскільки це перший вид звітності в електронній формі, яка почала використовуватися в Україні, вона є основним видом звітності в нашій державі та щодо якої виникає постійно, що постійно багато проблем.

Висновки з проведеного дослідження.

Визначено необхідність закріплення на законодавчому рівні поняття «електронний звіт» як звіту, що складається в електронній формі відповідними суб'єктами у спеціальному програмному забезпеченні, інформація в якому фіксується у вигляді електронних даних із обов'язковими реквізитами та засвідчується необхідними цифровими підписами. Впровадження електронної звітності покращує зв'язок між підприємствами та контролюючими органами, робить його більш простим і економним; поліпшує адміністрування податків та зборів, сприяє оптимізації відносин державних органів і платників та забезпечує їх максимальну об'єктивність. Описана хронологія запровадження електронної звітності в Україні сприяла узагальненню переліку переваг та перешкод впровадження таких звітів, що дозволить у подальшому обґрунтувати напрями удосконалення процесу електронного документообігу на державному рівні та рівні підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003 р. № 852-IV: станом на 10.11.2017 р. [Електронне видання] / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Київ. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/852-15>.
2. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV: станом на 10.11.2017 р. [Електронне видання] / Верховна Рада України. – Офіц. вид. –

Київ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.

3. Івахненко С.В. Електронні технології звітування як передумова аналізу та контролю фінансової звітності / С.В. Івахненко // Облік і фінанси АПК: Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2008. – № 4. – С. 67-76.

4. Івахненко С.В. Проблеми запровадження інформаційних технологій подання фінансової та податкової звітності України / С.В. Івахненко // Економічний аналіз. – Київ: 2012. – Випуск 10. – Ч. 3. – С. 164-169.

5. Карлова І.О. Електронна звітність та «законні» її користувачі в умовах сучасного інформаційно-комунікаційного середовища / І.О. Карлова, О.І. Поліщук // Вісник Національного транспортного університету. – 2014. – № 30(2). – С. 82-89.

6. Кебко В.В. Еволюція електронного формату представлення звітної інформації [Електронний ресурс] / Кебко В.В. // Інфраструктура ринку: електронний фаховий науково-практичний журнал. – 2017. – № 11. – С. 120-126. – Режим доступу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/11_2017_ukr/22.pdf.

7. Наказ ДПА України від 14.04.2008 р. № 233 «Про подання електронної податкової звітності»: станом на 10.11.2017 р. [Електронне видання] / Державна податкова адміністрація України. – Офіц. вид. – Київ. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0320-08>.

8. Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження Формату (стандарту) електронного документа звітності суб'єктів господарювання та Опису довідників, що публікуються з Форматом (стандартом) електронного документа звітності суб'єктів господарювання» від 29.11.2013 р. № 729: станом на 10.11.2017 р. [Електронне видання] / Міністерство доходів і зборів України. – Офіц. вид. – Київ. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0243-14>.

9. Сердюк А.І. Проблеми електронного фінансового звітування в Україні / А.І. Сердюк // Вісник ЖДТУ: Економічні науки. – 2006. – № 3(37). – С. 244-254.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy «Pro elektronnyi tsyfrovyy pidpys» vid 22.05.2003 № 852-IV / Verkhovna Rada Ukrainy. Kyiv, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/852-15> (accessed 10.11.2017).
2. Zakon Ukrainy «Pro elektronni dokumenty ta elektronni dokumentoobih» vid 22.05.2003 r. № 851-IV / Verkhovna Rada Ukrainy, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (accessed 10.11.2017).
3. Ivakhnenkov S.V. (2008), «Elektronni tekhnolohii zvituvannia yak peredumova analizu ta kontroliu finansovoi zvitnosti», Oblik i finansy APK: Mizhnarodnyi naukovo-vyrobnychy zhurnal, vol. 4, pp. 67-76.
4. Ivakhnenkov S.V. (2012), «Problemy zaprovadzhennia informatsiinykh tekhnolohii podannia finansovoi ta podatkovoi zvitnosti Ukrainy», Ekonomichnyi analiz, vol. 10, part 3, pp. 164-169.
5. Karlova I.O., Polishchuk O.I. (2014), «Elektronna zvitnist ta «zakonni» yii korystuvachi v umovakh suchasnoho informatsiino-komunikatsiinoho seredovysht

cha», *Visnyk Natsionalnoho transportnoho universytetu*, vol. 30(2), pp. 82-89.

6. Kebko V.V. (2017), «Evolutsiya elektronnoho formatu predstavleniya zvitnoyi informatsiyi», *Infrastruktura rynku: elektronnyy fakhovyy naukovo-praktychnyy zhurnal*, vol. 11, pp. 120-126, available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/11_2017_ukr/22.pdf (accessed 10.11.2017).

7. Nakaz DPA Ukrainy vid 14.04.2008 r. № 233 «Pro podannia elektronnoi podatkovoi zvitnosti» / *Derzhavna podatkova administratsiia Ukrainy*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0320-08> (accessed 10.11.2017).

8. Nakaz Ministerstva dokhodiv i zboriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Formatu (standartu) elektronnoho dokumenta zvitnosti subiektiv hospodariuvannia ta Opysu dovidnykiv, shcho publikuiutsia z Formatom (standartom) elektronnoho dokumenta zvitnosti subiektiv hospodariuvannia» vid 29.11.2013 r. № 729 / *Ministerstvo dokhodiv i zboriv Ukrainy*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0243-14> (accessed 10.11.2017).

9. Serdiuk A.I. (2006), «Problemy elektronnoho finansovoho zvituvannia v Ukraini», *Visnyk ZhDTU: Ekonomichni nauky*. vol. 3(37), pp. 244-254.

Horodyskyi M.P.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Zhytomyr State Technological University

Hrabchuk I.L.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Zhytomyr State Technological University

Raboshchuk A.O.

Graduate Student
Zhytomyr State Technological University

ABOUT FEATURES OF ELECTRONIC REPORTS FORMATION AND REPORTING IN UKRAINE

The rapid development of information technologies leads to significant changes in the work of the accountant – from the method of generalising data to the mode of his work. The use of up-to-date software products, the latest technology allows saving time on standard transactions, including reporting preparation, as well as submission.

The purpose of the paper is to determine the stages of implementation of electronic reporting in Ukraine, to substantiate the main advantages and obstacles of the implementation of this process.

The article describes the chronological sequence of implementation of electronic reporting in Ukraine. The outline of the main stages of the electronic reporting system in Ukraine (from the adoption of the Law of Ukraine “On Electronic Documents and Electronic Document Management” and the Law of Ukraine “On Electronic Digital Signature”) allowed highlighting the factors that hinder this process.

The main formats of electronic reporting, which are approved at the legislative level and are used in domestic and international practice, are determined.

The preparation and submission of electronic reporting mean the use of special accounting software from the reporting (hereinafter referred to as ASfR). With the help of ASfR, which has legally approved standard reporting forms, the accountant creates and fills out an appropriate report in electronic form.

Analysing, systematising scientific works of scientists, taking into account the existing practice, the advantages and disadvantages of introducing electronic reporting in Ukraine are generalised.

As a result of the study, the imperfection of the regulatory frameworks on the regulation of electronic document circulation is established, the necessity of legal establishment of the concept of “electronic report” (as a report, which is compiled electronically by the relevant subjects in a special software program, the information in which is recorded in the form of electronic data from mandatory requisites and certified by the necessary digital signatures) is grounded.

Prospects for further research in this area are determining the main ways of eliminating the obstacles to the development of electronic reporting both at the state level, as well as at the enterprise level.